

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Мая Сотирова Сотирова

относно дисертационен труд на тема:

Формиране на литературни компетентности у учениците

от началния етап на основната степен на образование

чрез четене с разбиране на художествен текст

за придобиване на образователна и научна степен „Доктор”,

област на висше образование: 1. Педагогически науки,

професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по български език и литература в началния етап на образованието),

Софийски университет „Св. Климент Охридски”,

Факултет по педагогика, катедра Дидактика

Автор: Десислава Цветанова Тодорова

Научен ръководител: проф. д-н Нели Иванова

1. Данни за автора на дисертацията

Десислава Цветанова Тодорова е завършила бакалавърска програма „Педагогика“ (2007 г.) и магистърска програма „Психология“ (2009 г.) в СУ „Св. Климент Охридски“. В началото на професионалния си път работи като специалист по управление на човешки ресурси в частния сектор. От 2012 г. започва работа като начален учител в 56 СУ „Проф. Константин Иречек“, в което самата тя е завършила средното си образование. Притежава IV професионално-квалификационна степен по специалността на докторантурата (Методика на обучението в началния етап на основната образователна степен) и V професионално-квалификационна степен по специалност „Педагогика“. От 2017 г. Десислава Тодорова е докторант в задочна форма на обучение към Факултета по педагогика на СУ „Св. Климент Охридски“ в докторска програма „Методика на

обучението по български език и литература в началния етап на образованието“. Отчислена е с право на защита през м. февруари 2021 г. (Заповед №РД-20-246 от 02.02.2021 г.).

2. Дисертационен труд

Проблемът за литературните компетентности и четивната грамотност на съвременните ученици е безспорно актуален през последните години – не само в педагогически, но и в обществен план. В дисертационния труд на Десислава Тодорова този проблем се интерпретира в контекста на задачите на обучението по Български език и литература в началния етап на основната образователна степен, с ясно заявената и постигната изследователска амбиция да се конструира приложим в практиката методически подход за формиране на литературни компетентности у учениците чрез четене с разбиране на художествен текст.

В съдържателно отношение и като обем дисертационният труд отговаря на възприетите изисквания за дисертационно изследване. Логично структуриран е във въведение, три глави, заключение, библиография, приложения. Дисертацията е в обем от 262 страници, от които 222 страници основен текст и 9 приложения. Използвани са 90 литературни източници (от които 10 на латиница). Трудът е добре илюстриран: 31 диаграми, 17 таблици, 23 фигури и 16 изображения.

Стилът на автора се характеризира със стремеж към понятийна яснота и терминологична прецизност и отговаря на изискванията за научност, логична последователност, яснота и достъпност. В анализа докторантката демонстрира задълбочени теоретични знания, добро познаване на съвременните изследвания в предметната област, както и на актуалната нормативна база. Текстът е авторски, при позоваването е спазена академичната етика.

Във *въведението* Десислава Тодорова убедително обосновава социалната и научна значимост и актуалността на проблема и представя концепцията на изследването. Ясно и точно са формулирани обектът, предметът, целта,

представени са изследователските задачи, хипотезата, методите и етапите на изследването.

Решаващо значение за научнообоснованото конструиране и практико-приложното детайлизиране на авторския методически подход има реализираното в *първа глава* задълбочено теоретично проучване върху **същността на литературните компетентности**. Десислава Тодорова проследява в исторически план развитието на методическите идеи за тяхното формиране в началния образователен етап, разполага ги върху съвременните концепции за компетентностно ориентирано езиково и литературно обучение и ги обвързва с актуалните нормативни изисквания и образователни стандарти. Анализът е многопланов, показва добра теоретична осведоменост, умения за интерпретиране и собствено виждане по изследвания проблем. Интерес представлява разглеждането на четенето с разбиране като процес, разкриването на ролята му при решаването на учебни задачи в други предметни области, очертаването на целите на обучението по формирането на тези метакогнитивни умения. Приветствам стремежа на автора да се дистанцира от интерпретацията на четенето с разбиране като отделен вид грамотност, обвързвайки го по-тясно с феномена общуване и разкривайки важни психологически аспекти в процеса на активно взаимодействие на малкия читател с художествения текст. Това виждане се проектира и при разкриването на методическите аспекти на литературната компетентност и четенето с разбиране в езиковото и литературното обучение в начален етап. Специално внимание заслужава извършеното задълбочено проучване и систематизация на прилаганите методи, похвати, техники за формиране, развитие и оценяване на уменията за четене с разбиране – в различните видове уроци, според очакваните резултати от обучението по класове.

Върху изградената стабилна теоретична основа Десислава Тодорова умело построява своята авторска концепция за формиране на умения за четене с разбиране на художествен текст. Представеният *във втора глава методически*

подход за формиране на литературни компетентности у учениците в начален етап чрез четене с разбиране на художествен текст е конструиран върху система от четири оригинални методически идеи за мотивация на учениците, педагогическо ръководство на работата по интерпретиране на художествен текст и създаване на собствен текст, групова работа за улесняване на четенето и формиране на нови идеи, извънурочна работа за стимулиране на критическото мислене и читателската активност. Предварително са изяснени принципите, методите, средствата и похватите на работа, формите за организация на учебната дейност, особеностите на работата при изучаването на различните жанрове. Методическите идеи са разгърнати в дванадесет модула, представящи детайлно описание на технологията на работа – в зависимост от поставената дидактическа цел, с оглед постигането на очакваните резултати от обучението по български език и литература в 1. – 4. клас. Системният характер на методическия подход е убедително обоснован чрез разкриване на връзките и зависимостите между отделните методически идеи, в аспекта на тяхната приложимост в практиката на литературното образование в начален етап. .

В трета глава е представено реализираното **емпирично изследване на равнището на формираност на литературни компетентности у учениците**. Изследователският дизайн е построен умело чрез точно дефиниране на целта, задачите, организацията и методиката на изследването. Реализираната изследователска дейност е с широк обхват – 600 ученици във втори, трети и четвърти клас (в 25 училища от 16 административни области, с различен етнокултурен профил), 414 учители, 433 родители и 9 писатели. Инструментариумът е богат – включва апробиране на авторските дидактически тестове, педагогически експеримент, проучване на училищна документация, анкетни проучвания. Анализът на резултатите е прецизен, задълбочен, проличава проблемното мислене на докторантката – открояват се дефицити в обучението и

се предлагат мерки за преодоляването им, разкриват се особеностите при формирането на литературни компетентности у учениците.

В *заключение* Десислава Тодорова обобщава резултатите от проведеното дисертационно изследване, най-важният от които е разработеният и апробиран методически подход за формиране на литературни компетентности у учениците чрез четене с разбиране на художествен текст, който може да бъде успешно прилаган в обучението по български език и литература в 1. – 4. клас.

3. Научни приноси

Приемам формулираните от автора приноси с теоретичен и практически характер, които съответстват напълно на проведената изследователската работа. Като най-съществени приноси на дисертационното изследване се открояват следните:

- Обосновано е твърдението, че *формирането на умения за четене с разбиране* у учениците в обучението по български език и литература, е ключово за развитието на литературните компетентности в тази възрастова група.

- Изведени са *дефицитите в обучението* по български език и литература в началния етап на основната степен на образование и са набелязани *мерки за преодоляването им*.

- Разработен и апробиран е *инструментарий за установяване равнището на езиковите и литературните компетентности на учениците в начален етап*.

- Конструиран и апробиран е *методически подход* на работа, включващ система от методически идеи за четене с разбиране на художествен текст, чрез който се подпомага формирането на литературни компетентности у учениците.

- Изведени са *препоръки за практиката* чрез проследяване на различни аспекти от изследваната проблематика в дългосрочен план и чрез сравнителен анализ на получените количествени и качествени данни от направените проучвания.

Считам, че *авторефератът* на дисертацията отразява по коректен и изчерпателен начин концепцията на изследването като цяло, съдържанието и структурата на дисертационния труд, изследователските резултати и основните приноси моменти.

Научно-изследователската и публикационна активност на докторантката по темата на дисертационния труд е повече от удовлетворителна и надхвърля националните минимални изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“. Представени са 14 самостоятелни статии в сборници от научни конференции (две от тях са под печат) и 11 статии в научни списания (три – под печат).

4. Заключение

В заключение, на основание на дадената по-горе обща положителна характеристика на научно-изследователската дейност на дисертанта, безспорните достойнства на разработения дисертационен труд и оценката на приносните моменти в него, както и съответствието с нормативните изисквания за придобиване на научни степени, давам своя категоричен положителен вот на Десислава Цветанова Тодорова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по български език и литература в началния етап на образованието).

Член на научно жури:

25 април 2021 г.

доц. д-р Мая Сотирова